

Skola2030 ieteikumi raidījumu izmantošanai mācību procesā skolai

SĀKUMSKOLAI

Izglītojošs raidījumu cikls par zinātni “Oskara laboratorija”, vadītājs – profesors Vjačeslavs Kaščejevs.

<https://replay.lsm.lv/lv/raidijums/203/oskara-laboratorija>

“Oskara laboratorija” ir izglītojoši raidījumi par zinātni, kurus skolotājs atkarībā no raidījuma tematikas var izmantot gan temata aktualizācijai, gan papildus saturam. Raidījumi “Oskara laboratorija” tiks demonstrēti šādā secībā:

- 23. marts. Pirmajā raidījumā mums mati celsies stāvus vārda tiešajā nozīmē, jo stāstīsim par elektrību.
- 24. marts. Vai zivis patiešām elpo?
- 25. marts. Izrādās, ka mūsu ķermenis lielākoties sastāv no ūdens. Cik daudz ūdens ir mūsos? Un vēl taisīsim zobu pastu ziloņiem.
- 26. marts. Raidījums būs veltīts trikiem, kurus izmanto kino filmēšanas laukumā, gaidāmi arī īsti kaskadieru triki.

PAMATSKOLAI / VIDUSSKOLAI – “Vēstures skolotājs”

Izglītojošs raidījums par vēsturi “Vēstures skolotājs”, vadītājs – skolotājs Edgars Bērziņš.

<https://replay.lsm.lv/lv/raidijums/200/vestures-skolotajs>

Katrā no TV pārraidēm:

- skaidro Latvijas teritorijas vēsturi konkrētā laika posmā;
- vērtīgākā sadaļa vēstures stundām ir grafikas ar ierunātiem tekstiem (vēstures saturs);
- kontekstuālai izpratnei – jauniešu komandu darbošanās (iejušanās konkrēta laikmeta cilvēku ikdienā);
- korekta vēstures mācību priekšmetam raksturīgā valoda un notikumu hronoloģijas apskats.

Tos var izmantot, lai

- analizētu politiskos, ekonomiskos un sabiedrības procesus;
- veidotu notikumu norises shēmas un laika taisnes;
- analizētu arodus un cilvēku prasmes dažādos laikos;
- pētītu, kā tika veikti konkrēti darbi pagātnē, piemēram, podu gatavošana aizvēsturē vai ceļošana vikingu laikā.

Idejas, kā varētu veidot starppriekšmetu saikni:

- 23.03. – saikne ar sociālajām zinībām (uztura piramīda, tirdzniecības veidi – analizējot, ko un kā cilvēki ēda senatnē, kāda ir toreizējā ēdiena uzturvērtība, iespēja veidot salīdzinošo uztura piramīdu) un mājturību un tehnoloģijām (materiālu mācība – kādi materiāli un to pagatavošanas tehnikas tika izmantotas pagātnē un kādas –

- mūsdienās; izstrādājumu veidošanas tehnoloģija – kā soli pa solim veidot izstrādājumu – instrukcijas veidošana, tās izmantošana);
- 24.03. – drošības jautājumi darbam ar uguni, drošība uz ūdens, mājturība un tehnoloģijas – ceļošana kā auduma ieguves veids un sports – komandu sporta veidi (airēšana);
 - 25.03. – mājturība un tehnoloģijas (izstrādājumu veidošanas tehnikas, materiālu mācība), hronoloģiskās prasmes, sociālās zinības – simboli;
 - 26.03. – sports (orientēšanās sports), mūzika (menueta deja [5.kl.]) un vizuālā māksla (smaržu vāzes un keramika jaunajos laikos – rokoko periodā);
 - 27.03. – vecais un jaunais latviešu valodas rakstības stils; rakstīšana ar spalvu un orientēšanās sports. Iespēja īstenot integrētu projektu vizuālajā mākslā, latviešu valodā un vēsturē, kā galaproduktu veidojot iesietu grāmatu par konkrētu vēstures periodu / laikmetu, bet tikpat labi tā var būt par mūsdienām.

VIDUSSKOLAI – “Literatūra”

Izglītojošs raidījums par literatūru “Literatūra”, vadītāji – Marta Selecka un Gustavs Terzens.

<https://replay.lsm.lv/lv/raidijums/210/literature>

Raidījums kā mācību materiāls izmantojams, apgūstot literatūru, vizuālo mākslu, latviešu valodu un sociālās zinības. Raidījumam ir divi vadītāji, kas paralēli “velk divas līnijas” – vienā raidījuma vadītāja tiekas ar kādu mūsdienu dzejnieku vai rakstnieku un kopā apmeklē kāda cita dzejnieka vai rakstnieka (vairs ne starp dzīvajiem) mājvietu, darba vai citu nozīmīgu vietu. Vadītāja ar mūsdienu dzejnieku / rakstnieku brīvā formā sarunājas gan par mirušo autoru, gan paša pasaules uztveri, radīšanas procesu u. c. Otrs vadītājs tikmēr dažādiem cilvēkiem lasa priekšā gan mūsdienu rakstnieka / dzejnieka, gan mirušā autora darbu fragmentus, mijiedarbojas, lasīto saista ar vidi, esošo situāciju, tādējādi veidojot sarunu.

Raidījuma formāts ir smalks, ar to saprotot, ka tajā nav tieksmes kaut ko apgalvot. Līdz ar to – brīnišķīgs materiāls, lai “iegremdētos dziļumā”, domājot par sevi, par laikmetu, par citu radošu cilvēku dzīvi. Raidījumos ir iespēja iedziļināties autoru idejās, valodas lietojumā, iespējams – arī viņu pārdomās par konkrēto literāro darbu valodu, stilu, tēlainās izteiksmes līdzekļiem. Var pievērst uzmanību arī ar dzīvesstāstu starpniecību, kā stāstījuma saturs (kultūras notikumu, pieredzes uzsvēršana) un valoda atklāj runātāja piederību noteiktām kopienām (lingvistiskām, etniskām, reliģiskām, politiskām u. tml.) un sociālajām grupām (līdz ar to arī pētīt īpatnējos valodas elementus). Saskatīt, kur literārie tēli paši uzsver piederību noteiktai sociālajai grupai un kur šī piederība tiek piedēvēta no ārpuses.

Iepriekš vēlams iepazīties ar abu autoru darbiem un varbūt arī dzīves gājumu. Vai arī – šis raidījums var būt kā sākums, kā aktualizācija uzzināt par viņiem vairāk.

Mācību procesā raidījumus (dažas idejas) varētu izmantot šādos mācību priekšmetos.

- Literatūrā – skolēni, skatoties raidījumu, meklē atbildi uz kādu no šiem vai visiem jautājumiem:
 - Kādas tēmas interesē mūsdienu autoru?

- Kāds ir šī autora radošais process (vai viņš atklāj, kā rada, ko rada, kāpēc rada)?
- Ja skolēni jau ir iepazinušies ar šī autora darbiem, – vai un kādas sakarības saskatāt starp veidu, kā šis autors runā, attiecas pret dzīvi (šajā raidījumā) un viņa darbiem?
- Arī (ietverot sociālo zinību mācību saturu) ņemot vērā, ka tas ir tikai viens raidījums, kāpēc ir riskanti pēc tā spriest par cilvēku, viņa darbu?
- Kāda būtu mana attieksme, ja kāds veidotu spriedumu par mani pēc viena raidījuma?
- Kā arī – par ko, tavuprāt, ir šis raidījums? Kādai auditorijai? Vai tev tas šķiet saistošs? Kāpēc?
- Kā tu veidotu raidījumu, ja uzdevums būtu parādīt kāda autoru viņa īpatnībā, dziļumā un turklāt tā, lai tas būtu aizraujoši, teiksim, 15–20 gadu veciem jauniešiem?
- Vizuālajā mākslā: atbildes uz jautājumiem:
 - Kāpēc brīžam raidījumā ir tuvplāni, brīžam filmētas ainavas, brīžam detaļas? Ko tas dod raidījumam?
 - Saprotot, ka filmētāji un raidījuma vadītāji var izvēlēties, kur un kā filmēt, kāpēc, piemēram, kad vadītājs lasa, brīžam tiek radīta kāda sadzīviska situācija, brīžam cilvēku reakcijas, bet brīžam pats lasītājs? Kāda tam varētu būt jēga?
 - Izveidojot savu raidījumu, kurā atklātu kādu tieši sev būtisku saikni starp kāda autora darbu un paša dzīvē pieredzēto (der arī soc. jomā).
- Sociālajās zinībās:
 - Kā abi vadītāji veido ar saviem sarunu biedriem sarunu?
 - Kā viņi panāk kontaktu – to, ka otrs atbild, nebēg prom, iesaistās, klausās un varbūt pat atklāj kaut ko par sevi?
 - Kāda, tavuprāt, ir laba saruna?
 - Kas notiktu, ja pasaulē vairs nevarētu lasīt un rakstīt grāmatas (ne fiziskas, ne elektroniskas)?
 - Kā tev šķiet, vai un kā grāmata (tieši grāmatas saturs) palīdz vai traucē dzīvot?

Sadarbojoties ar kolēģiem, citu mācību priekšmetu skolotājiem, skatoties raidījumu un atbildot uz iepriekš minētajiem jautājumiem, iespējams veidot starppriekšmetu saikni. Piemēram, veidojot raidījumu pašam – par kāda klasesbiedra darbu un viņa iecienītu autoru (vērtēšanas kritēriji gan literatūrā – par sižetu, viz. mākslā – par kadrējumu, varbūt mūzikā – par skaņu celiņu, soc. jomā – par prasmī veidot sarunu un reflektēt u. c.).

VIDUSSKOLAI – “Izziņas impulss”

Izglītojošs raidījums par zinātņi “Izziņas impulss”, vadītāja – Sandra Kropa.
<https://replay.lsm.lv/lv/raidijums/100/izzinas-impulss>

Izvērtējot katra raidījuma tematiku, tos var izmantot dabaszinību, bioloģijas, ķīmijas, fizikas un ģeogrāfijas mācīšanai. Raidījumi īpaši vērtīgi, lai rosinātu jauniešus domāt par to, kā zinātnē rodas jaunas zināšanas, kā notiek atklājumi, kā jaunu tehnoloģiju pieejamība un attīstība dod iespēju radīt jaunas zināšanas un cilvēcei noderīgus risinājumus. Raidījumi labi ilustrē arī daudzveidīgas ar zinātni un pētniecību saistības nodarbošanās.

VIDUSSKOLAI – “Atslēgas”

Izglītojošs raidījums par Latvijas vēsturi “Atslēgas” (divas sērijas katru dienu), vadītājs – Mārtiņš Ķibilds. <https://replay.lsm.lv/lv/raidijums/98/atslegas>

Katrs no raidījumiem veltīts kādam vēstures posmam vai notikumam. Būtiskākais jautājums, ko var pētīt, ir: vai redzamā situācija / pieredze / rīcība ataino visu cilvēku domas / viedokļus / idejas konkrētā laika posmā. Raidījuma saturu iespējams izmantot plašā mācību priekšmetu spektrā – vēsturē, politikā un tiesībās, kulturoloģijā, mākslas vēsturē.

Raidījumu noskatīšanās var kalpot kā impulss dažādu starpdisciplināru uzdevumu veikšanai, piemēram:

- veidojot pašiem savu video (video vienā kadrā) par konkrētu tematu;
- salīdzinot video redzamo ar avotos lasāmo un vizualizējot to;
- pārrunājot vēstures notikumus ar cilvēkiem – ko no redzētā ir piedzīvojuši, ko atceras, kāds ir viņu viedoklis par šiem stāstiem;
- analizējot, kā tiek īstenota vara konkrētajā laika posmā, savu viedokli izklāstot esejas formā.